

storyków sztuki, socjologów, etnografów oraz wszystkich zainteresowanych życiem tego regionu.

Agnieszka Bajor

Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne 2004, t. 37, z. 1, s. 226–228

„Studia Catholica Podoliae”. Szczornicznik Wiszczoj Duchownoj Seminarii Swiatogo Ducha Kamianec-Podilskoj Seminarii Diecezji Filia Ljateranskogo Uniwersitetu w Rimi, 2002, R. 1, nr 1, 543 s.

Po rozpadzie ZSRR papież Jan Paweł II reaktywował 15 I 1991 r. na Ukrainie łacińską i bizantyjską (greckokatolicką) organizację Kościelną. Lwów znowu jest stolicą dwu katolickich organizacji kościelnych: łacińskiego i greckokatolickiego obrządku oraz siedzibą dwu metropolitów katolickich, obecnie kardynałów Mariana Jaworskiego i Wołodymyra Huzara. Do odnowionej metropolii lwowskiej obrządku łacińskiego należą: archidiecezja lwowska i diecezje: łucka, kijowsko-żytomierska, charkowsko-zaporoska, odesko-symferopolska, munkaczewska oraz kamieniecko-podolska.

Jedną z pierwszych słusznych decyzji bpa Jana Olszańskiego, ordynariusza diecezji kamieniecko-podolskiej, oprócz odbudowy sieci parafialnej i duszpasterstwa, było powołanie do życia własnego seminarium duchownego – powstało 1 I 1992 r. w Grodku Podolskim, a w 1996 r. otrzymało afiliację do Wydziału Teologicznego Papieskiego Uniwersytetu Laterańskiego w Rzymie. Jego kadra wychowawców i uczących liczy 34 wykładowców (1 profesor doktor habilitowany, 11 doktorów, 6 licencjatów i 8 magistrów). Większość z nich to przyjeżdżający z gościnnymi wykładami księża z Polski. Rektorem jest ks. Jan Ślepowroński, kapłan diecezji siedleckiej.

Periodyk „Studia Catholica Podoliae” jest wielojęzycznym organem naukowym seminarium duchownego tej diecezji. Artykuły są pisane w języku polskim. Ich streszczenia oraz słowa wstępne biskupa i rektora seminarium zredagowano po polsku i po ukraińsku, natomiast tytuły poszczególnych działów periodyku mają nazwy łacińskie: *Introductio*, *Inauguratio*, *Symposia* (*Symposium Historicum* i *Symposium Liturgicum*), *Articuli* oraz *Recensiones* i *Relationes*. W planach redakcji znajduje się dział „*Fontes*”, w którym będą publikowane teksty źródłowe dotyczące diecezji kamienieckiej i Podola.

Dział pierwszy periodyku stanowi dokumentacja z inauguracji roku akademickiego 2001/2002, tj. sprawozdanie wicerektora seminarium i jego dyrektora studiów ks. Jerzego Kurcka z działalności seminarium w roku 2000/2001, oraz wykład inauguracyjny ks. dr. Jana Niemca pt. *Utworzenie i początki działalności Wyższego Seminarium Duchownego diecezji kamieniecko-podolskiej obrządku łacińskiego w Gródku Podolskim 1991–1992*. Dział *Symposia* zawiera materiały z odbytych w Gródku sympozjów naukowych: 2 X 2001 r. – *Trudne dziedzictwo wiary. Z dziejów diecezji kamienieckiej (XIV–XXI)* oraz 23 V 2002 r. – *Liturgia*

w *parafii*. Kolejny dział periodyku – Articuli zawiera opublikowane przez profesorów z Gródka artykuły z różnych dyscyplin teologicznych.

Dla czytelnika interesujące są materiały z sympozjum historycznego dotyczącego przeszłości diecezji od XIV do XX w. Cenne są artykuły takich księży, jak: Henryk Borcz, Marian Radwan, Bolesław Kumor, Stanisław Nabywaniec i Roman Dzwonkowski, którzy są autorytetami w dziedzinie problemów przez nich opisywanych. Artykuły, w znacznej części źródłowe, dotyczą początków diecezji i jej dziejów do XVIII w., antyzakonnej polityki caratu w XIX w., kasaty diecezji kamienieckiej na Podolu w 1866 r. oraz odrodzenia diecezji kamienieckiej i jej losów po 1918 r. Dwa kolejne artykuły dotyczą księży tej diecezji w czasach ZSRR. Pierwszy to ks. Romana Dzwonkowskiego pt. *Kapłani – męczennicy i wyznawcy wiary w diecezji kamieniecko-podolskiej w XX wieku*. Oprócz treści cenna w tym artykule jest lista 49 księży tej diecezji, z odpowiednią dokumentacją źródłową, którzy byli dotknięci represjami w latach 1920–1953. Drugi artykuł, a właściwie spisana rozmowa przeprowadzona z O. Martynianem Wojciechem Darzyckim OFM (1918–2003), legendą duszpasterstwa na terenie diecezji po II wojnie światowej i więźnia Kołomy. Wśród materiałów z sympozjum liturgicznego znajdują się artykuły głównie profesorów KUL: ks. Jerzego Józefa Kopcia (*Liturgia w procesie odnowy parafii*), Władysława Głowy (*Rola homilii w dziele nowej ewangelizacji*), Zbigniewa Wita (*Kształtowanie przestrzeni sakralnej w odnowionej liturgii*) i ks. Czesława Krakowiaka (*Chrzest dzieci i dorosłych w parafii*).

Tematyka działu Symposium Liturgicum, której autorami są fachowcy z dziedziny homiletyki i liturgiki, ma szczególne znaczenie dla księży odradzającego się Kościoła diecezji kamienieckiej. Duszpasterze, stanowiący centrum życia parafii, odbudowują też zniszczone kościoły, są odpowiedzialni za ich godny i zgodny z przepisami kościelnymi wystrój. Dlatego szczególnie cenny dla czytelników, najczęściej duchownych diecezji oraz innych osób zaangażowanych w duszpasterstwo jest artykuł ks. prof. Z. Wita.

Dział periodyku Articuli zawiera artykuły profesorów seminarium: ks. A. Drożdża (*Współczesne modele etyczne*), ks. Cz. Krakowiaka (*Katechumenat dzieci według Rytuału francuskiego i niemieckiego*), ks. Stanisława Ratko (*Wprowadzenie w duchowość św. Antoniego Pustelnika*), Witalija Rosowskiego (*Duchowieństwo diecezji kamienieckiej w latach 1918–1926*). Ostatni z artykułów tej części, napisany w języku włoskim przez ks. K. Trybuchowskiego, to *Il termine Una Persona/Unitas Personae in riferimento a Cristo nel Contra Sermonem Arianorum di Agostino D'ippona*.

Ostatni dział Recensiones et Relationes zawiera recenzje dwu publikacji dotyczących przeszłości Kościoła w ZSRR: *Pasterz i twierdza. Księga jubileuszowa dedykowana Księdzu Biskupowi Janowi Olszańskiemu ordynariuszowi diecezji w Kamieńcu Podolskim*, red. J. Wołczanski, Kraków–Kamieniec Podolski 2001 oraz *Bez sądu, świadków i prawa... Listy z więzień, łagrów i zesłania do delegatury PCK w Moskwie 1924–1937*, red. R. Dzwonkowski, Lublin 2002. Oprócz powyższych znajduje się też w tej części omówienie *Mszału pielgrzymkowego Jana Pawła II* z jego wizyty pastoralnej 23–27 czerwca 2001 r. na Ukrainie oraz sprawozdanie z II Międzynarodowego Kongresu Teologii Fundamentalnej „Uwiarygodnić Jezusa Chrystusa i Kościół wobec współczesnego świata”, który odbył się 18–21 września 2001 r. na KUL.

Pierwszy numer periodyku „Studia Catholica Podoliae”, w którym zamieszczono artykuły autorów z Polski, jest cenną i odważną inicjatywą rozliczenia się

środowiska teologicznego Kamieńca Podolskiego z trudną, a zarazem godną docenienia przeszłością. Ilustracją owoców trwania w przeszłości wiernych Podola i ich nielicznych duszpasterzy przy Kościele katolickim jest obecnie prężność oraz duża liczebność parafii rzymskokatolickich położonych za Zbruczem.

Po rozpadzie ZSRR i „wschodniego bloku” współczesnemu człowiekowi, zwłaszcza młodemu, nieznającemu już z autopsji tamtych trudnych czasów, zagraża próba budowania „dziś” i „jutra” na fałszywym gruncie. Dlatego zaznajamianie się czytelników, zwłaszcza studentów teologii, przyszłych księży tej diecezji z treścią omawianego periodyku jest tak ważne.

„*Studia Catholica Podoliae*” cechuje właściwy dobór zagadnień i staranna redakcja. Należy zatem życzyć Redakcji utrzymania następnych roczników na tak wysokim poziomie i zaliczenia wydawnictwa do punktowanych periodyków naukowych.

Ks. Józef Krętosz

Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne 2004, t. 37, z. 1, s. 228–230

Bronisław Czaplicki, *Ks. Konstanty Budkiewicz (1867–1923) – życie i działalność*, Katowice 2004 (Biblioteka Teologiczna. Wydział Teologiczny Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach nr 2) tab., 239 s.

Po upadku komunizmu współcześnie są coraz większe możliwości dostępu do archiwaliów ZSRR i jego satelickich państw. Równocześnie tematy związane z historią najnowszą tych państw czekają na rzetelnych, niezrażających się trudnościami historyków. Do tego typu publikacji można zaliczyć dysertację pracującego w Sankt Petersburgu ks. Bronisława Czaplickiego.

Temat dysertacji dotyczy dziejów Rosji i Kościoła katolickiego oraz polskiej kultury na jej terenie na przełomie XIX i XX w., w kontekście problemów i wydarzeń politycznych tego okresu. Tymi problemami były: polityka represji władz carskich po powstaniu styczniowym, „rewolucja” 1905 r., po niej częściowa krótkka „odwilż”, potem narastający znowu proces totalnej kontroli państwa rosyjskiego nad Kościołem katolickim traktowanym przez nie nieprzyjaźnie i jako obce wyznanie. Później była I wojna światowa, w 1917 r. rewolucja lutowa, abdykacja cara i powstanie Rządu Tymczasowego (15 marca), rewolucja październikowa, wojna domowa na terenie Rosji, powstanie ZSRR i jego represje, właściwie likwidacja Cerkwi prawosławnej i Kościoła katolickiego.

Autor biografii ks. Konstantego Budkiewicza podjął się trudnego zadania, przedstawienia tego duchownego rzymskokatolickiego, który na początku XX w. odgrywał istotną rolę w życiu Kościoła w stolicy Rosji, potem w ZSRR. Jego biografię przedstawiono na szerokim tle historii Kościoła w Rosji carskiej i rodzącego się państwa komunistycznego, wydarzeń przełomu wieków i ich konsekwencji, powstania ZSRR oraz jego polityki narodowościowej i wyznaniowej. Zagadnienie przedstawiono z perspektywy Petersburga, z którym ks. Budkiewicz był głównie związany.